

КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.25

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Писаренко В. В.,

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено дослідженню впливу європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування на формування єдиного громадянського суспільства. Зроблено висновок про те, що українське законодавство в цілому формально відповідає міжнародно-правовим стандартам фінансування місцевого самоврядування. Підкреслено необхідність реалізовувати європейські правові стандарти фінансування як на практиці, так і в українському законодавстві.

Ключові слова: місцеве самоврядування, громадянське суспільство, фінансування, європейські правові стандарти, імплементація.

Аннотация: Статья посвящена исследованию влияния европейских правовых стандартов финансирования местного самоуправления на формирование единого гражданского общества. Сделан вывод о том, что украинское законодательство в целом формально соответствует международно-правовым стандартам финансирования местного самоуправления. Подчеркнута необходимость реализовывать европейские правовые стандарты финансирования как на практике, так и в украинском законодательстве.

Ключевые слова: местное самоуправление, гражданское общество, финансирование, европейские правовые стандарты, имплементация.

Annotation: The article is devoted to the influence of European legal standards for financing local government in the formation of a unified civil society. Concluded that the Ukrainian legislation in general is formally consistent with international legal standards of local government funding. Stressed the need to implement a European legal standards financing both in practice and in the Ukrainian legislation.

Key words: local government, civil society funding, European legal standards implementation.

Створення громадянського суспільства, демократичних інститутів для забезпечення прав і свобод людини визначені пріоритетними національними інтересами України, як і інших країн Європи. Тому розвиток сучасних суспільно-політичних процесів зумовлює необхідність здійснення цілеспрямованих заходів державної політики щодо активізації побудови в Україні розвинутого громадянського суспільства. Спільна взаємодія державної влади та місцевого самоврядування у процесі конституційного будівництва сприятиме створенню умов розвитку громадянського суспільства. У зв'язку з цим актуальним постає питання впливу європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування на формування єдиного громадянського суспільства.

Дослідження проблем впливу європейських стандартів на місцеве самоврядування переставлені науковими працями М.О. Баймуратова, В.В. Журавель, В.В. Зайчикової, Л.Р. Михайлишина, Ю.В. Пасічника, О. В. Прієшкіної та ін. Однак поза увагою цих та інших науковців залишилось питання розгляду європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування. У зв'язку з цим метою нашого дослідження є аналіз впливу європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування на формування єдиного громадянського суспільства.

В умовах кардинальних зрушень правотворча діяльність у сфері розбудови місцевого самоврядування і його фінансової основи стає фактором, від якого значною мірою залежить

формування громадянського суспільства і побудова демократичної, соціально орієнтованої правової держави. Загальнопоширеним є визначення громадянського суспільства як системи інститутів поза межами державних та комерційних, яка забезпечує самоорганізацію та розвиток населення або як сукупності громадянських і соціальних інституцій і організаційних заходів, які формують базис реально функціонуючого суспільства у противагу, і як доповнення виконавчих структур держави.

Правотворча діяльність також інтернаціоналізується і виявляє себе у формуванні інтегративних правових систем, побудованих на європейських стандартах. Європейські інтеграційні процеси обумовлюють необхідність вироблення єдиних підходів до багатьох сфер та галузей політичного, економічного та соціального життя. Особливе місце тут займає місцева демократія, яка виступає в якості одного з найважливіших чинників об'єднання країн континенту. Бажання України стати повноцінним членом об'єднаної Європи повинно підтверджуватися реальними діями. Одним з перших кроків у цьому напрямі був вступ до Ради Європи – провідної міжнародної міжурядової організації, яка в рамках забезпечення прав людини безпосередньо займається проблемами місцевого самоврядування.

Європейські правові стандарти місцевого самоврядування та фінансування місцевого самоврядування стають правовою базою для розбудови національних правових інститутів місцевого самоврядування та їх основної ключової складової – системи фінансування органів місцевого самоврядування. Саме незалежне та самостійне місцеве самоврядування, що має автономну і незалежну фінансову основу, стає фундаментом для

розбудови громадянського суспільства. В умовах євроінтеграції, коли відбувається зближення національних правових та економічних систем і їх інститутів, зокрема інституту місцевого самоврядування, на основі імплементованих у них європейських правових стандартів, спостерігається тенденція до формування єдиного європейського громадянського суспільства.

Науковий потенціал самоврядницької ідеї розбудови місцевого самоврядування як основи громадянського суспільства розкривається в сукупності теоретичних конструкцій, базових юридичних понять та категорій, що сприяють оформленню відповідних теорій місцевого самоврядування [1]. Стрижнем наукових концепцій теорії місцевого самоврядування була ідея формування правового ставлення громади до держави, до автономії в управлінні і фінансової самостійності. Визнання категорій справедливості, свободи та рівності внутрішнім законодавствами різних країн, нормами міжнародного права дозволило громадянам цих країн, їх громадам брати участь в управлінні місцевими справами [2].

Перша з відомих загально визнаних теорій організації місцевої влади – теорія природних прав вільної громади – виникла на початку XIX ст. як реакція на чиновницьке управління. В якості ідейного джерела для формування правового інституту місцевого самоврядування і правових засад його системи фінансування в цій теорії виступає вчення про природне право. В основу теорії було покладено концепцію розбудови правової держави, що відповідало тогочасним тенденціям переходу європейських країн від конституційної монархії до представницької демократії. Основними правовими джерелами цієї теорії стало бельгійське та французьке право. Згідно з теорією природних прав вільної громади поряд з трьома загально визнаними конституційними гілками влади (законодавчою, виконавчою та судовою) визнається й четверта – влада громади (комунальної або муніципальної). За такою теорією, громада має право на самостійне та незалежне від центральної влади існування за своєю природою.

На зміну попередньої теорії прийшла господарська (громадсько-господарська) теорія місцевого самоврядування. Ця теорія організації місцевої влади виникла в результаті поступового розвитку положень теорії прав вільної громади, яка здійснювала свою діяльність на основі комунальної власності. В основі громадсько-господарської теорії місцевого самоврядування знаходиться запозичене з попередньої теорії природних прав вільної громади положення про те, що територіальний колектив – це елемент, насамперед, громадянського суспільства. Місцеве самоврядування продовжує визнаватися недержавним за своєю природою і має власну компетенцію у сфері неполітичних відносин, а саме – у місцевих громадських та господарських справах. У ці справи держава не втручається, вони вирішуються самостійно самими територіальними громадами.

Обидві попередні теорії отримали свій розвиток у громадській (громадівській) теорії місцевого самоврядування. За цією теорією місцеве самоврядування зберігало право самостійно

реалізувати свої громадські інтереси, а держава опікувалась тільки публічними справами. Тобто сутність цієї теорії полягає у протиставленні громади та її інтересів державі з її інтересами. Тобто, громадські інтереси тут протистоять державним, територіальна громада – державі, а громадські інтереси-політичним. Саме у такому протиставленні прихильники цієї теорії бачили підставу для відстоювання повної самостійності органів місцевого самоврядування. Однак хибність цієї теорії, на думку її критиків, проявлялась у ототожненні самоврядних територіальних одиниць з різного роду приватними структурами і громадськими об'єднаннями (промисловими компаніями, благодійними фондами, об'єднаннями вчених, клубами тощо).

Місце громадівської теорії пізніше заступила державна (державницька) теорія місцевого самоврядування. На відміну від громадівської, ця теорія вбачала в місцевому самоврядуванні частину держави – одну з форм організації місцевого державного управління. За цією теорією вибір предметів діяльності не залежить від самоврядних органів, а визначається державою. Всі повноваження в галузі місцевого самоврядування своїм джерелом мають виключно державну владу. Однак, на відміну від центрального державного управління, місцеве самоврядування здійснюється не урядовими чиновниками, а за допомогою місцевих спільнот, місцевих жителів, які зацікавлені в результатах місцевого управління, яке діє виключно в межах повноважень, які передає їм державна влада за законом.

Кардинальні зміни в соціально-економічній сфері викликала появу наприкінці XIX – початку XX ст. соціал-реформістських муніципальних концепцій, зокрема, теорії муніципального соціалізму та теорії держави соціального добробуту. В цих концепціях муніципалітети проголошувалися інструментом соціального обслуговування, який забезпечує та охороняє в рівній мірі інтереси усіх класів та прошарків суспільства. При цьому держава соціального добробуту передає переважно виконання соціальних програм місцевому самоврядуванню. Муніципальний соціалізм являв собою сукупність програмних положень та установок, спрямованих на забезпечення якомога повнішої демократизації місцевого життя.

Сучасний період євроінтеграційних та глобалізаційних процесів у сфері місцевого самоврядування, за вдалих висловлюванням М. Воронова [3], можна назвати періодом «делегування повноважень» і формування єдиного соціально-економічного, а значить і правового простору. Автор пояснює, що це час «необхідності децентралізації процесу підготовки й ухвалення рішень із соціально-економічного розвитку території». Його обґрунтування певною мірою можна знайти у таких відомих теоретиків, як Б. Йєсоп і М. Кастельс. Так, відповідно до концепції «порожнеч» держави, розробленої Б. Йєсопом, держава, залишаючись політично значущим органом, передає частину своїх функцій панрегіональним, полінаціональним і міжнародним органам, кількість яких збільшується, потім реструктурованим органам місцевого і регіонального управління, і, нарешті,

«деякі функції держави перекриваються виникаючою горизонтальною системою влади, яка розсуває державні кордони і пов'язує окремі місцевості або регіони кількох держав». Важливою особливістю сучасного міжнародного права є поряд з процесами інтернаціоналізації життєдіяльності суспільства одночасна регіоналізація міжнародних відносин, що дозволяє більш ефективно вирішувати нагальні проблеми держав, розташованих на певних континентах або географічних регіонах планети.

Тому європейське право розглядається як регіональне міжнародне право, а суб'єктами його мають бути за аналогією із суб'єктами міжнародного права європейські держави, європейські регіональні міжнародні організації, а також народи, що проживають на території Європи, які виявили бажання і використовують своє право на самовизначення. Прояв активності останніх суб'єктів міжнародного права можна спостерігати вже чверть століття. Адже саме протягом згаданого періоду сучасної історії на території Європи утворилося кілька нових держав, зокрема, на пострадянському просторі. Отже і європейські правові стандарти слід розглядати в контексті міжнародного права і його складових, зокрема норм міжнародного права та міжнародних стандартів.

Міжнародні стандарти, за визначенням М. Баймуратова, – це норми міжнародного права, які містяться в міжнародних договорах, що розробляються державами в рамках міжнародних міжурядових організацій. На процеси розроблення таких норм впливають глобальні тенденції інтернаціоналізації міжнародного життя. Вони опосередковано впливають на внутрішньодержавні й міждержавні відносини, в результаті чого суб'єкти міжнародного права розробляють стандартизовані правила поведінки і визнають їх юридично обов'язковими [4].

Щодо розуміння поняття «європейські правові стандарти», то воно не завжди тлумачиться однозначно. Д. Ю. Матвеев, зокрема, вживає поняття «європейські правові стандарти» для позначення норм, що утворюють право Ради Європи [5]. Серед європейських правових стандартів З. Б. Демичева називає правові стандарти ЄС [6]. Якщо виходити із загальноприйнятого класичного поняття «регіональне міжнародне право» і розглядати «європейське право» як «європейське регіональне міжнародне право», то і «європейські правові стандарти» слід розуміти як «європейські регіональні міжнародні правові стандарти» і запропонувати для них дефініцію: «європейські правові стандарти – норми європейського права, які містяться в європейських нормативно-правових актах, укладених європейськими державами в рамках європейських регіональних міжнародних організацій, і які є обов'язковими для виконання на території цих держав». Якщо диференціювати «європейські правові стандарти» на стандарти певних європейських регіональних міжнародних організацій, як то Рада Європи або Європейський Союз, можна їх кваліфікувати, як складові загаданих стандартів і визначати, як «правові стандарти Ради Європи», або «правові стандарти ЄС» тощо.

Європейські інтеграційні процеси, бажання увійти у єдиний європейський правовий простір прискорили процес інтернаціоналізації у межах Європи положень про забезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування, спонукали суб'єктів європейського права прийняти відповідні європейські правила щодо цього, які і стали європейськими правовими стандартами розбудови та функціонування системи фінансування місцевого самоврядування, які підлягають імплементації у національні правові системи.

Першим актом європейського права, що регулює проблеми фінансування місцевого самоврядування і є першим джерелом європейських правових стандартів в цій частині стала Європейська хартія місцевого самоврядування, прийнята у жовтні 1985, яка може вважатися першим правовим актом, що регулює правовідносини у сфері фінансування місцевого самоврядування на європейському рівні.

В Європейській Хартії окреслено правові й організаційні принципи формування і функціонування системи фінансування місцевого самоврядування, які утворили європейські правові стандарти, що мають бути імplementовані до національних правових систем. У більшості країн Європи ці правові стандарти запроваджуються шляхом прийняття спеціальних законів про місцеве самоврядування, в яких містяться окремі розділи про фінансову основу місцевого самоврядування. Зазначені європейські стандарти, зосереджені в ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування під назвою «Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування», встановлюють таке: 1. Місцеве самоврядування має наділитися фінансовими ресурсами відповідно до його компетенції, передбаченої конституцією та законом країни. 2. Цих ресурсів повинно бути достатньо для виконання органами місцевого самоврядування повноважень в межах своєї компетенції. 3. Органи місцевого самоврядування в межах загальної економічної політики держави повинні мати змогу цими фінансами, що є у них в розпорядженні, вільно розпоряджатися. 4. Частина таких фінансових ресурсів, що складають місцевий бюджет, має формуватися за рахунок місцевих податків і зборів, ставки яких мають визначатися місцевим самоврядуванням у межах, передбачених законом. 5. Кожна держава самостійно встановлює частку фінансових ресурсів, які формуються за рахунок місцевих податків і зборів, з огляду на свої економічні і фінансові умови. 6. Хартія встановлює стандарт про відповідність між сплаченими податками та одержаними послугами платником податків від держави. 7. Джерела фінансових ресурсів місцевого самоврядування повинні бути різними й гнучкими для уникнення впливу інфляції. 8. В якості обов'язкового елемента фінансування місцевого самоврядування встановлюється фінансове вирівнювання, яке вимагає перерозподілу фінансових ресурсів на користь економічно слабших органів самоврядування. При цьому, вирівнювання повинно здійснюватися урядом без обмеження свободи дій органів місцевого самоврядування. 9. Хартія забороняє пов'язувати надання субсидій місцевому самоврядуванню з фінансуванням певних витрат. 10.

Одержання державних субсидій не повинно обмежувати свободу дій місцевого самоврядування у сфері їхньої компетенції. 11. Доступ до ринку позичкового капіталу також є обов'язковою умовою фінансування місцевого самоврядування [7].

Крім згаданої Хартії, правові стандарти фінансування місцевого самоврядування, які не виходять за межі згаданих, продекларовані у Всесвітній Декларації місцевого самоврядування (вересень 1985 р.), прийнятій спільно Всесвітньою Асоціацією місцевого самоврядування разом з Інтернаціональною спілкою місцевих влад.

У березні 1992 року було ухвалено Європейську Хартію міст, в якій також визначено принципи фінансування місцевого самоврядування. У цьому документі передусім досить ґрунтовно перераховано права громадян міст – право на безпеку, працю, житло, свободу пересування, охорону здоров'я, спорт і дозвілля, сприяливе навколишнє середовище, право на участь в управлінні містом тощо [8]. Для здійснення вказаних функцій громадяни міст повинні мати відповідні фінансові можливості, що мобілізує органи місцевого самоврядування до акумуляції необхідних фінансових ресурсів.

Отже згадані європейські правові стандарти мають імплементуватися в національні правові системи з допомогою національних правил та правових механізмів імплементатії. На основі цих імплементованих європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування сформувалися системи фінансування органів місцевого самоврядування. За правилами і на основі принципів, що формують згадані європейські правові стандарти органи місцевого самоврядування отримують право на формування відповідних місцевих фінансових ресурсів та право вільно розпоряджатися грошовими надходженнями в межах своїх повноважень. У разі делегування державою будь-яких нових повноважень тим чи іншим органам місцевого самоврядування має своєчасно здійснюватися перерозподіл фінансових коштів, необхідних для виконання цих повноважень. Певна частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків, платежів і внесків, розміри яких встановлюють ці органи самостійно. Автономія слабкіших у фінансовому відношенні органів місцевого самоврядування потребує від держави вжиття заходів фінансового вирівнювання. Право органів місцевого самоврядування брати участь у розробці правил, що регулюватимуть загальний пропорційний розподіл перерозподілених коштів має чітко встановлюватися законом. При цьому європейські стандарти забороняють державним органам невинновато втручатися в політику органів місцевого самоврядування на підставі надання їм державних субсидій.

Якщо проаналізувати ступінь упровадження чинних на сьогодні європейських правових стандартів фінансування місцевого самоврядування в правову систему України, то можна стверджувати, що формально процес імплементатії цих стандартів слід вважати в більшій своїй частині завершеним, про що переконливо свідчить українське законодавство. Так, деякі європейські правові стандарти

фінансування місцевого самоврядування містяться в Конституції України, інші в законах, що регламентують діяльність місцевого самоврядування; в актах, що регулюють функціонування фінансової системи України; діяльність у фінансовій сфері.

Так, відповідно до ст. 142 Конституції України територіальні громади сіл, селищ і міст мають право об'єднувати на договірних засадах кошти місцевих бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування комунальних підприємств, організацій, установ [9]. Згідно із ст. 143 Конституції України обласним і районним радам надаються бюджетні повноваження, які полягають у тому, що саме ці ради затверджують відповідно обласні і районні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів, та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних та культурних програм. Крім того, за Основним Законом України обласні і районні ради мають право контролювати їх виконання. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» сільські, селищні, міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети мають право самостійно розробляти, затверджувати та виконувати відповідні місцеві бюджети. Що стосується обласних і районних бюджетів, то їх розробляють і виконують відповідні місцеві державні адміністрації. Обласні та районні ради затверджують відповідні місцеві бюджети та заслуховують звіти відповідних місцевих державних адміністрацій про їх виконання.

Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі загальнодержавними доходами. Крім того, органи місцевого самоврядування отримують право самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону. При цьому законодавство забороняє втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів, за винятком випадків, передбачених законом.

Органи місцевого самоврядування мають право і на державну фінансову підтримку. Згідно ст. 62 Закону України «Про місцеве самоврядування» держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів. Разом з тим, держава здійснює контроль за законним, доцільним, економічним та ефективним використанням коштів та належним їх обліком. Закон також наділяє органи місцевого самоврядування правом на фінансове забезпечення з боку держави у повному обсязі, в разі виконання ними делегованих їм повноважень органів виконавчої влади. Як це передбачено європейськими правовими стандартами, український законодавець визначив джерелом необхідних для цього коштів державний бюджет України або кошти, отримані шляхом віднесення до місцевого бюджету окремих загальнодержавних податків та передачі органам місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності.

Згідно європейським правовим стандартам, імплементованим у правову систему України, її

органам місцевого самоврядування надається право поділу видатків місцевих бюджетів на дві частини, а саме: видатки, що пов'язані з виконанням власних повноважень місцевого самоврядування; видатки, що пов'язані з виконанням делегованих повноважень. Крім того, органи місцевого самоврядування мають право на поділ місцевого бюджету на поточний бюджет та бюджет розвитку.

До того ж згідно з європейськими правовими стандартами, органи місцевого самоврядування в Україні мають право на збалансування державою місцевих бюджетів з метою забезпечення достатнього рівня цих бюджетів для фінансування виконання наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. З метою збалансування місцевих бюджетів органи місцевого самоврядування мають право на отримання дотацій, субвенцій, субсидій відповідно до закону. Крім того, вони наділені правом на використання на свій розсуд вільних бюджетних коштів.

Ще одна сфера, де органи місцевого самоврядування мають певне коло прав і повноважень – це різні цільові фонди. Так, органи місцевого самоврядування отримали право мати цільові, у тому числі валютні кошти, які знаходяться на спеціальних рахунках в установах банків. Органи місцевого самоврядування мають право самостійно затверджувати положення, за якими визначається порядок формування та використання цих коштів. Утворення окремих цільових фондів на місцевому рівні передбачено також законодавством про зайнятість населення, про приватизацію, про фінансування шляхових робіт, про охорону навколишнього середовища та деякими іншими законами.

Важливою сферою, у якій органи місцевого самоврядування мають ряд повноважень, є оподаткування. Так, вони мають ряд повноважень щодо встановлення місцевих податків і зборів. Це право передбачено статтею 143 Конституції України і закріплене статтею 69 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», за яким органи місцевого самоврядування відповідно до закону можуть встановлювати місцеві податки і збори, що зараховуються до відповідних місцевих бюджетів. За рішенням зборів громадян за місцем їх проживання можуть також запроваджуватись місцеві збори на засадах добровільного оподаткування [10].

Відповідно до статті 70 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування можуть брати участь у фінансово-кредитних відносинах. Так, рада або за її рішенням інші органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства можуть випускати місцеві позички, лотереї та цінні папери, отримувати позички з інших бюджетів на покриття тимчасових касових розривів з їх погашенням до кінця бюджетного року, а також отримувати кредити в банківських установах. Органи місцевого самоврядування можуть у межах законодавства створювати комунальні банки та інші фінансово-кредитні установи, виступати гарантами кредитів підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміщувати належні їм

кошти в банках інших суб'єктів права власності, отримувати відсотки від їх доходів відповідно до закону із зарахуванням їх до доходної частини відповідного місцевого бюджету [10].

Отже українське законодавство в цілому формально відповідає міжнародно-правовим стандартам фінансування місцевого самоврядування. Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» було прийнято відразу після ратифікації парламентом Європейської хартії місцевого самоврядування [9], хоча певні положення, що кореспондують з європейськими стандартами місцевого самоврядування, були введені в національне законодавство ще до прийняття Хартії, а нею ще раз були тільки підтвержені. Слід зазначити, що в деякому відношенні щодо імплементації європейських правових стандартів місцевого самоврядування і його фінансування Україна, навіть, законодавчо випередила деякі європейські країни розвиненої демократії. Так, правову основу місцевого самоврядування України складають конституційні положення, а також норми законодавства.

Але, не зважаючи на формальну імплементацію європейських правових стандартів, фінансування до внутрішньодержавного права України, на практиці територіальні громади потерпають від низького рівня надання та розподілу соціальних благ, а органи місцевого самоврядування залишаються залежними і несамостійними. Проблеми фінансування діяльності органів місцевого самоврядування вказують на недосконалість систем адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, неефективність розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади. А саме згадані фактори безпосередньо впливають на формування територіальної громади, яка повинна володіти фінансовими, матеріальними та іншими ресурсами в обсязі, достатньому для ефективного реалізації завдань та функцій місцевого самоврядування.

Отже, щоб подолати ці проблеми, не тільки впровадити, а й реалізувати європейські правові стандарти фінансування ефективно на практиці, в українському законодавстві слід запровадити належні правозастосовні механізми, здійснити кардинальну реформу в сфері міжбюджетних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбук А. В. Соотношение международного и внутригосударственного права: теоретические аспекты : Белорусский государственный университет (международное право: вопросы теории) / А.В. Барбук // Журнал международного права и международных отношений. – 2005. – № 1. – С. 3–9.
2. Мішина Н. В. Реформа по підвищенню ефективності функціонування органів місцевого самоврядування Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії / Н. В. Мішина // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Одеса : Юрид. літ., 2001. – Вип. 12. – С. 184–186.
3. Воронов М. Розвиток економіко-організаційних основ місцевого самоврядування в регіоні / М. Воронов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2007>.
4. Баймуратов М. Місцеве самоврядування як елемент феноменології сучасного світового конституціоналізму /

М. Баймуратов // Удосконалення механізмів державного управління та місцевого самоврядування: міжнародна науково-практична конференція, 10 квітня 2009 р. – К., 2009. – С. 91–93.

5. Кравченко В. Фінанси органів місцевого самоврядування в Україні / В. Кравченко // Вісн. Укр. акад. держ. управління, 1996. – № 2. – С. 87.

6. Демичева З. Б. К вопросу о понятии «правовые стандарты Совета Европы» / З. Б. Демичева // Московский журнал международного права. – М. : Междунар. отношения, 2006. – № 3. – С. 42–52.

7. Європейська Хартія Місцевого Самоврядування від 15.10.85 р. : Сб. Нормативні Акти України – К. : Інформтехнологія. – 1999.

8. Європейська хартія міст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nalog.od.ua/doc/eurointegra.

9. Конституція України. – Офіційн. док. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Голос України. – 1997. – 12 червня – С. 5–14.

УДК 342.5

ПРИНЦИП ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ ЗАСАД КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Веніславський Ф. В.,

кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

Анотація: У статті досліджено роль та місце конституційного принципу визнання та гарантування місцевого самоврядування у системі засад конституційного ладу України. Проаналізовано його взаємозв'язок з такими базовими конституційними цінностями як правова і демократична держава, визнання людини найвищою соціальною цінністю, народовладдя, правове обмеження публічно-владної діяльності. Зроблено висновок, що цей принцип є однією з основоположних цінностей сучасного конституційного ладу України.

Ключові слова: Конституція України, конституційні принципи, засади конституційного ладу, базові конституційні цінності, принцип гарантування місцевого самоврядування, демократія, народовладдя.

Аннотация: Статья посвящена исследованию роли и места конституционного принципа признания и гарантирования местного самоуправления в системе основ конституционного строя Украины. Проанализирована его взаимосвязь с такими базовыми конституционными ценностями как правовое и демократическое государство, признание человека высшей социальной ценностью, народовластие, правовое ограничение публично-властной деятельности. Сделан вывод о том, что данный принцип является одной из основоположных ценностей современного конституционного строя Украины.

Ключевые слова: Конституция Украины, конституционные принципы, основы конституционного строя, базовые конституционные ценности, принцип гарантирования местного самоуправления, демократия, народовластие.

Annotation: The article is related to the investigation of the role and the place of the constitutional principle of recognition and guaranteeing of local governing as the basis, in the system of the constitutional order of Ukraine. There have been analyzed the correlation of this principle with some fundamental constitutional values, as the rule of law and democratic state, the recognition of man as the highest social value, sovereignty of the people, the legal limit of public-imperious activity. There have been made a conclusion, that this principle is one of the fundamental values of the modern constitutional order in Ukraine.

Key words: The Constitution of Ukraine, constitutional principles, fundamentals of the constitutional system, basic constitutional values, the principle of guaranteeing of local government, democracy, sovereignty of the people.

У сучасній системі права України надзвичайно важливе значення мають конституційні принципи, тобто основоположні політико-правові ідеї, які в найбільш концентрованій, лаконічній та завершеній формі закріплюють засади правового регулювання відповідно до загальноновизнаних, універсальних суспільних цінностей та ідеалів. Конституційні принципи – це політико-ідеологічні та організаційні засади, у відповідності з якими здійснюється регулювання суспільних відносин, що становлять її соціальний зміст [1, с. 153]. Найважливіші з конституційних принципів у своїй сукупності становлять засади конституційного ладу України. Вони визначають зміст та спрямованість не лише конституційно-правового, а й всього поточного

регулювання, є загальними орієнтирами правотворчості, праворозуміння та правозастосування, закріплюють основи організації та функціонування практично усіх суспільних та державних інститутів. Адже конституційний лад і опосередковує собою втілення в реальну конституційно-правову практику низки найбільш важливих, загальноновизнаних суспільних цінностей, що зумовлюють демократичність правового статусу особи, демократичні процедури формування, організації й функціонування органів публічної влади, їх взаємодію й співпрацю, вільну діяльність інститутів громадянського суспільства тощо.

Одним з основоположних принципів конституційного ладу України є принцип визнання і гарантування місцевого самоврядування, закріплений статтею 7 Основного Закону України. Віднесення